

FOSTRAN TILL FÖRETAGSAMHET OCH ÖKAT FÖRETAGSKUNNANDE SOM FÖRÄNDRINGSKRAFT

Prioritering 1: Utveckling av arbetsorganisationer, arbetande arbetskraft och företag samt ökande av företagsamheten

Ansvarig expert för utvecklingsprogrammet: Undervisningsråd Jussi Pihkala, tfn (09) 160 77383, jussi.pihkala@minedu.fi

Finansieringsmyndighet Utbildningsstyrelsen, kontaktperson: projektchef Minna Bálint, tfn (09) 7747 7788, minna.balint@oph.fi

UTVECKLINGSPROGRAMMETS MOTIVERINGAR, INNEHÅLL OCH MERVÄRDE

EU:s strategi samt riktlinjerna och målsättningarna för sysselsättning lyfter fram entreprenörskap som en prioritet. Entreprenörskap är såväl en källa till nya jobb, karriär och kompetens som en bredare förändringsprocess som omfattar utbildning (Commission of the European Communities 2003; European Commission's Green paper 2003; European Commission 2005). Den grundläggande tanken är att vi lever i en allt komplexare värld där alla behöver företagarkunskaper. En kulturell och samhällelig förändring förutsätter dessutom en bred gemensam uppfattning om vad entreprenörsverksamhet omfattar.

Utbildningens tyngdpunkt är inte längre begränsad till problematiken med att starta ett företag utan omfattar även entreprenörkunskaper. I Europa ligger utbildningens tyngdpunkt på intentionsskedet och skedet som leder till detta. Företagarfostran, som skall genomsyra hela skolsystemet, är också fokuserad på dessa skeden.

Den internationella begreppsdiskussionen använder två olika begrepp, "enterprising education" och "entrepreneurial education", varav det första hänvisar till entreprenörkunskaper i bredare syfte och det andra till affärsmässiga kunskaper. Begreppet "entrepreneurship education" (företagarfostran) innefattar i denna kontext både "enterprising education" och "entrepreneurial education".

Skolorna har lystrat till behovet för företagarfostran (UM, Seikkula-Leino 2006) men att läroplanerna inte har tagit tillräckligt med hänsyn till detta behov. Skolorna har endast tillgång till splittrad företagarfostran i form av olika mindre projekt och lärarna klagat på bristen på övergripande information om teori och praktik på ett ämnesområde som de upplever som främmande.

Undersökningsrönen visar att näringslivets och bildningsväsendets ledning vill stärka företagarfostran medan över 70 procent av undervisande lärare, t.ex. inom grundundervisningen, upplever att ämnesområdet är främmande och vill inte stärka dess roll i undervisningen.

Ca en tredjedel av kommunerna meddelade att de kommer att stärka utbildningen i entreprenörskap. Undersökningen avslöjade att det största hindret när det gäller att

införliva entreprenörskap i utbildningen är lärarnas egna åsikter och uppfattningar. Svararna ansåg att de vet relativt lite om företagarlostran. Ämnet har dessutom inte fått tillräckligt med uppmärksamhet i läroplanerna. Den som ansvarar för undersökningen rekommenderar att lärarnas utbildning om entreprenörskap utvecklas, att begreppet förtydligas och att man motiverar lärarna till att ge företagarlostran. På så vis flyttas fokus från affärsökonomisk kompetens till pedagogik och uppmärksamheten riktas på behovet att utveckla lärarnas grundläggande utbildning och fortbildning samt på behovet för en tvärvetenskaplig dialog som genomsyrar hela skolsystemet.

Resultaten från undersökningens andra fas (UM, Seikkula-Leino, klar våren 2007) påvisar att insatserna för att utveckla företagarlostran har gett resultat. T.ex. har medvetenheten höjts och motivationen att utveckla utbildningen har ökat något. Å andra sidan är den befintliga kunskapsnivån yttlig och man har inte anammat konceptet av företagarlostran som helhetsinriktad utbildning. Arbetssätt som är typiska för företagarlostran används inte i tillräcklig utsträckning. Därför måste utbildningen om företagarlostran stärkas ytterligare. Dessutom måste innehållet i företagarlostran gå hand i hand med arbetssätt som är typiska för denna. På det lokala planet bör utbildningen riktas till ett större antal tillhandahållare av utbildning. Utbildningen bör dessutom styra till en utveckling av planeringen på regional nivå och vid läroanstalterna. Bägge undersökningshelheter visar att lärarnas kunskaper om arbetslivet behöver stärkas.

Undervisningen i entreprenörskap har etablerat sig inom universitetens utbud under de senaste decennierna. Internationella rapporter påvisar en kraftig ökning av undervisningen på detta område vid vetenskapliga högskolor i Europa och i Nordamerika. Enligt Kyrö och Carrier (2005) hör entreprenörskap till de högskoleämnen vars undervisning har ökat fortast på båda sidor av Atlanten (också Mahieu 2006) under de tre senaste decennierna. Utvecklingen har stärkts av dialogen om företagarlostran. Ämnet entreprenörskap har inte vetenskaplig status utan är istället införlivat i planeringen av kurser, utbildningsprogram och elevantagningar, i synnerhet inom den kommersiella och den tekniska sektorn. Enligt Statistikcentralens sysselsättningsstatistik för år 2005 var i genomsnitt 1,3 procent av personer som avlagt universitetsexamen och i genomsnitt 2,5 procent av personer som avlagt yrkeshögskoleexamen verksamma som företagare. Skillnaderna mellan sektorer är väsentliga.

I Finland har företagare möjlighet att gå en läroavtalsutbildning i sitt eget företag. Läroavtalet tecknas i detta fall av utbildningsarrangören (läroavtalsbyrå) och företagaren själv. Företagaren kan avlägga yrkesprov för grundexamen, yrkesexamen eller specialyrkesexamen inom vilken bransch som helst. Utbildningen har samma mål och innehåll som all övrig utbildning som bygger på läroavtal. Utbildningen omfattar inläring i arbete som genomförs i enlighet med en individuell studieplan och som kompletteras av teoristudier. Under 2005 avlades 588 yrkesexamina för företagare och 85 specialyrkesexamina för företagare.

I Finland har genomförandeplanen för en företagarlostran som genomsyrar hela skolsystemet börjat relativt tidigt i förhållande till de övriga EU-medlemsstaterna. Åtgärderna för att främja entreprenörskap varierar mellan de olika skolnivåerna enligt vad som är lämpligt för varje nivå (Kommissionen 2002; handels- och

industriministeriet 2005; undervisningsministeriet 2004). De övriga medlemsstaterna är på väg i samma riktning.

Det finska skolsystemet präglas av en bred uppfattning om entreprenörskap och av att man betonar vikten av kontakter till arbetslivet och praktiska kunskaper på alla skolnivåer. Detta är en betydande kulturell förändring i förhållande till det traditionella tankesättet att skola och näringsliv är två skilda världar, som har funnits i synnerhet vid universitet, grundskolor och i gymnasier. Utbildningsmålen erkänner små företag som viktiga aktörer för ekonomin och skapare av välmående i samhället.

Än så länge finns det ingen heltäckande europeisk utredning över framstegen. Enligt en rapport som utarbetats av institutet för små och mellanstora företag vid Åbo handelshögskola har alla högskolestuderande tillgång till företagartutbildning tack vare avtalet för flexibel studierätt mellan högskolor (Paasio & Nurmi 2006). Fem universitet erbjuder också möjlighet att välja entreprenörskap som huvudämne i ekonomistudier. Utbudet av företagartfostran är däremot mer anspråkslöst. För närvarande erbjuds denna typ av studiehelheter av Helsingfors universitet (integrerat med studiehelheterna vid Tammerfors universitet) Joensuu universitet och Raumo lärartutbildningsanstalt. Mängden studerande som väljer dessa utbildningshelheter varierar och deras ställning är än så länge inte permanent.

Utvecklingsprogrammet för företagartfostran och företagartutbildning syftar till att öka medborgarnas kunskaper om entreprenörskap genom att tillhandahålla företagartfostran och företagartutbildning samt stärka affärskompetensen. Målet är att göra entreprenörskap mer attraktivt som karriärval. Kunskapsunderlaget för entreprenörskap och företagsverksamhet skall stärkas i hela skolsystemet. Välfärdssamhällets servicenivå förutsätter ny entreprenörskap för att bibehållas. Genom att tillhandahålla företagartfostran som genomsyrar hela skolsystemet och odla en positiv attityd +till entreprenörskap skapar man en god grund för ny företagsverksamhet. Entreprenörskap skall stödjas genom att stärka växelverkan mellan utbildning och arbetsliv, förbättra lärarnas och studiehandledarnas kunskaper om entreprenörskap samt genom att utveckla läroinnehållen och metoderna i all utbildning.

Företagartfostran är ett tvärvetenskapligt begrepp som än så länge har varit föremål för relativt få undersökningar med tanke på dess betydelse för samhället och nationalekonomin. Forskning kommer att ha en allt större betydelse när det gäller att skapa ett större underlag för olika inlärningsprocesser och pedagogik som stödjer entreprenörsverksamhet.

Utvecklingsarbetets mål

Utvecklingsarbetets mål är att införliva undervisningsministeriets riktlinjer för företagartfostran och företagartutbildning i den riksomfattande och regionala verksamheten. Handlingsmönster skall utformas som bidrar till att utveckla en positiv företagskultur och en gynnsam attityd mot företagare på riksomfattande och regional nivå. Handlingsmönstren skall också gynna intern och extern entreprenörskap och nya företag, främja innovationer, hjälpa verksamma företagare utveckla sin

företagsverksamhet och stödja generationsskiften. Företagarfostran och företagartutbildningen skall vara tillgängliga för alla elever och studerande.

Det centrala målet är att ta fram regionala lösningar där olika arrangörer av företagartutbildning och utbildning i företagsverksamhet samarbetar för att planera, utveckla och tillhandahålla utbildning på ett helhetsinriktat sätt. Utbildningen skall införlivas i varje stadium från föreskoleundervisning till universitetsstudier på ett planerligt sätt och i samverkan med olika relevanta aktörer. De olika utbildningsformerna skall samarbeta för att utforma målen för företagartutbildningen och utbildningen i företagsverksamhet så att de bildar ett sömlöst löpande kontinuum längs elevens och den studerandes studieväg.

Utbildningsarrangörer, ledningen vid läroanstalter, lärare, studerande och näringsliv skall samarbeta för att utveckla lösningar för en regional, helhetsinriktad företagartutbildning. Som underlag används god praxis som har utvecklats i samband med tillhandahållande av utbildning, lärartutbildning, metodologiska lösningar och samarbete med näringslivet.

I syfte att utveckla elevernas och de studerandes entreprenörskunskaper och för att förbättra lärarnas kunskaper skall man fästa vikt vid attityderna gentemot intern entreprenörskap samt vid kunskaperna om företagsverksamhet och dess krav från ett perspektiv av karriärval och fortsatta studier. Skolorna och läroanstalterna skall samarbeta med olika intressegrupper för att utveckla elevernas baskunskaper om entreprenörskap samt om dess betydelse och potential, medan man samtidigt skapar en bild över vad entreprenörskap innebär. Elever och studerande skall ha fler möjligheter att skaffa egen erfarenhet om hur man startar och driver ett företag. Lärarnas kompetens skall höjas och andelen utomstående experter på området entreprenörskap vid läroanstalterna skall ökas. Samarbetet mellan skolväsen och näringsväsen skall intensifieras på regional nivå. Undervisnings- och inlärningsmetoder som betonar individuellt arbete och grupparbete, t.ex. projektarbete, skall stödjas. Samarbetet och expertutbytet mellan utbildningssfären och arbetslivet samt mellan lärare, elever, studerande, företag, företagare och andra experter skall stärkas. Forskningen i företagartfostran och företagartutbildning skall utökas och befintlig forskning utnyttjas.

Åtgärder skall startas i syfte att ge unga och studerande bättre kunskaper om entreprenörskap, bl.a. med hjälp av informations spridning och olika material.

Samband med nationellt godkända program/utvecklingsstrategier

Lissabonstrategin

UNESCO och Internationella arbetsorganisationen ILO (Towards an Entrepreneurial Culture for the Twenty-first Century 2006)

Rådets prioriteringar 2001

Kommissionens grönbok om entreprenörskap 2003

OECD:s rapport om entreprenörskap 2005

Kommissionens meddelande om att "Främja entreprenörstänkande genom utbildning och lärande" (Fostering entrepreneurial mindsets through education and learning, 2006)

Kompetens, öppenhet och förnyelse i Finland 2004

GEM-undersökning om företagaktivitet 2005
Rapport från statsrådets prognostiseringsnätverk 2005
Nationella och regionala prioriteringar för strukturfondsperioden 2007–2013
UM:s riktlinjer och åtgärdsprogram för fostran i entreprenörskap 2004
Utvecklingsprogram för utbildning och forskning 2003–2008
Läroplansgrunderna och utbildningsprogrammen
Regeringens utbildningspolitiska redogörelse till riksdagen 2006
Regeringens politikprogram för företagsamhet
UM:s och HIM:s samarbetsprojekt "Yrittäjäksi korkeakouluista" 2006–2008
UM:s styrgrupp för entreprenörskap
Regeringsprogrammet för Vanhanens andra regering

Huvudansvariga organisationer

Utbildningsstyrelsen, länsstyrelserna, universitet, yrkeshögskolor, organisationer.

Samordningsmekanismer för det riksomfattande temat och samband med regionutvecklingen
Utvecklingsprogrammet genomförs av undervisningsministeriet.
Undervisningsministeriet skall se till att de uppsatta målen uppnås genom att samordna och styra utvecklingsprogrammets genomförande samt övervaka att de mål som sätts upp i programdokumentet fullföljs. De praktiska insatserna genomförs av Utbildningsstyrelsen, länsstyrelserna, universiteten och yrkeshögskolorna.

Mervärde för den nationella verksamheten

Mervärdet i utvecklingsprogrammet ligger i att det ger möjlighet till en likvärdig utveckling på olika håll i Finland, även på områden där utbildningsarrangörerna inte har tillräckliga medel att utforma och införa nya handlingsmönster. Mervärdet hos ESF-finansieringen ges i form av en utvecklingsinsats som omfattar utbildning av lärare, studiehandledare, rektorer, arrangörer av utbildning, undervisning och examina, företagare och representanter för näringslivet samt utveckling av samarbetet.

GENOMFÖRANDEPLAN

Målgrupp

Lärare, studiehandledare, rektorer, arrangörer av utbildning, undervisning och examina, samkommuner, företagare och representanter för näringslivet.

Genomförande

Utbildningsstyrelsen ansvarar för finansieringen, förvaltningen och övriga stödfunktioner inom utvecklingsprogrammet. Styrgruppen för utvecklingsprogrammet är en styrgrupp för entreprenörskap som tillsätts av undervisningsministeriet.

Utvecklingsprojekten skall stödjas, övervakas och utvärderas. Samordnarna för de olika helheterna och för projekten under dessa skall utbildas med uppmärksamhet för respektive helhet och för hela utvecklingsprogrammet i syfte att säkra att projekten genomförs på lämpligt sätt. Målet är att skapa ett gemensamt handlingsmönster för att stödja relevanta aktörer och säkerställa att utvecklingsprogrammet fullföljer de uppsatta målen.

Verksamheten och resultaten inom de olika projekten skall övervakas och utvärderas med hjälp av regelbundna rapporter, gemensamma seminarier och möten samt kommunikation och nätverksbildning mellan samordnarna.

Etapper och tidsplan

Utvecklingsprogrammet samt dess mål och innehåll har planerats färdigt och en preliminär kostnadsberäkning har gjorts. Programmet kan startas så fort förordningen om stödberättigade utgifter och respektive uppföljningssystem är klara, och programhelheten har behandlats vid uppföljningskommittén.

Kostnadsberäkning och finansiering

Utvecklingsprogrammets totala finansiering uppgår till 8 161 800 euro.